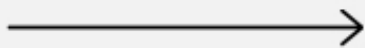

Stefan Żeromski

PRZEDWIOŚNIE

- Podstawowe informacje o lekturze (geneza, czas i miejsce akcji)
- problematyka
- Motywy
- bohaterowie

PRZEDWIOŚNIE

Stefan Żeromski

• Geneza utworu

Utwór powstał w momencie, w którym kraj zmagat się z problemami społecznymi i gospodarczymi. Rząd i administracja była niestabilna, a poziom przestępczości wysoki. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości w 1918 roku, wiele osób nie mogło odnaleźć się w nowej rzeczywistości, a obywatele zmagali się z problemami finansowymi. Odczuwalne były też różnice kulturowe i gospodarcze w trzech obszarach porozbiorowych. Stefan Żeromski z niepokojem obserwował sytuację zarówno w ojczyźnie jak i na świecie. Wyczuwalne było ciągle zagrożenie ze strony Rosji. Przedwiośnie to ostatnie dzieło autora, wydane w 1924 roku, lecz na okładce widnieje 1925 rok- data śmierci autora.

• Czas i miejsce akcji

Akcja rozgrywa się w latach 20. XX wieku, od rewolucji bolszewickiej (1917) do czasów wojny polsko-bolszewickiej (1920). Wydarzenia rozgrywają się w Baku, Charkowie, a następnie na terenie Polski: w Nawłoci, Chłotku czy Warszawie.

• Gatunek

- Gatunek synkretyczny, łączący cechy powieści społeczno-obyczajowej i realistycznej, a także prozy historycznej, politycznej i psychologicznej.

• Narracja

Narracja jest niejednoznaczna i zmienia się w zależności od rozdziału. W "Rodowodzie" narrator jest wszechwiedzący i posługuje się swobodnym stylem. W "Szklanych domach" mamy styczność z narracją personalną (trzecioosobowy narrator z punktu widzenia bohatera). W części "Nawłoc" również przewyższa narracja personalna. W części "Wiatr od Wschodu" kluczową rolę odgrywają dialogi, dyskusje i monologi.

PRZEDWIOŚNIE

Stefan Żeromski

• Znaczenie tytułu

Tytuł utworu można interpretować na kilka sposobów.

- 1) Przedwiośnie to czas, w którym przyroda budzi się do życia, odchodzi zima i przychodzi wiosna. Również Cezary Baryka znajduje się w swoim życiu na etapie, w którym kończy się młodość i rozpoczyna dorosłość, kształtuje się jego tożsamość i świadomość polityczna.
- 2) Przedwiośnie można również rozumieć jako okres, w którym znajduje się Polska, która niedawno odzyskała niepodległość i "budzi się do życia" po latach niewoli. Widoczne są jednak jeszcze pozostałości po zimie- bieda, brud, podziały społeczne.
- 3) W sensie dosłownym "Przedwiośnie" to czas akcji utworu- na przelocie zimy i wiosny Cezary Baryka pojawia się w Polsce po przyjeździe z Baku.

• Motywy

- **polityka**- odgrywa istotną rolę w życiu głównego bohatera. To od niej zależą losy państwa i jednostek. Poglądy polityczne mogą zarówno budzić poczucie wspólnoty i przynależności, jak i powodować konflikty i podziały.
- **Rewolucja**- początkowo Cezary Baryka jest nią zafascynowany, popiera ją, chce w niej uczestniczyć. Po zobaczeniu ciała młodej Ormianki podczas sprzątania zwłok, a także po śmierci matki i ojca, Cezary zaczyna jednak dostrzegać negatywne i niebezpieczne strony zrywu.
- **Reformy**- wizję odbudowy Polski za pomocą reform prezentuje w utworze Szymon Gajowiec, który postuluje zmiany poprzez stopniową ewolucję, a nie radykalną rewolucję.
- **Utopia**- Szklane domy, o których opowiada synowi Seweryn Baryka są symbolem marzeń o odrodzonym, nowoczesnym kraju. Po dotarciu do Polski Cezary doznaje jednak rozczarowania zastaną rzeczywistością.
- **Dojrzewanie**- Cezary dorasta w czasie trwania akcji. Obserwujemy jak zmienia się jego zachowania, jak kształtuje się jego tożsamość i światopogląd. Autor ukazuje obraz realistycznego wchodzenia w dorosłość, pełnego dylematów, wybuchów i trudności, błędów. Cezarego kształtuje środowisko, w którym dorasta (Baku w którym ma miejsce rewolucja), traumy i osobiste doświadczenia (śmierć ojca i matki), a także osamotnienie w nieznanym kraju.

PRZEDWIOŚNIE

Stefan Żeromski

• Bohaterowie

Cezary Baryka	Główny bohater utworu. Po wyjeździe ojca na wojnę zaczął sprawiać matce problemy wychowawcze, fascynował się rewolucją i uczestniczył w wiecach, a nawet dostał wilczy bilet po uderzeniu dyrektora. Z czasem nabiera jednak do rewolucji dystansu, gdy ginie jego matka i gdy znajduje ciało młodej ormianki podczas sprzątania zwłok. Cezary jest samotny-szybko został osierocony, próbuje odnaleźć się w nowym kraju. Wyrósł na odważnego mężczyznę, który chciał angażować się w sprawy przyszłości Polski.
Seweryn Baryka	Ojciec Cezarego, mąż Jadwigi. Osiągnął status zamożnego urzędnika, dlatego, mimo, że tęsknił za ojczyzną, zdecydował się pozostać w Rosji. W czasie wojny opuścił armię rosyjską i wstąpił do legionów polskich. Przeszedł przemianę, został partiotą. Opowiadał synowi o szklanych domach, chciał zaszcześcić w nim miłość do ojczyzny.
Jadwiga Baryka	Matka Cezarego, żona Seweryna. Spokojna, bezkonfliktowa, marzyła o powrocie do Sieldc i z tęsknotą wspominała swoją pierwszą miłość-Szymona Gajowca. Dla swojego syna była w stanie poświęcić zdrowie i życie.
Hipolit Wielostawski	Arystokrata, żołnierz. Po tym, jak Cezary uratował mu życie zostali przyjaciółmi. Zaprosił mężczyznę do dworku w Nawłoci.
Laura Kościeniecka	Piękna wdowa, narzeczona Władysława Barwickiego, romansowała z Cezarym.
Karolina Szarłatowiczówna	Młoda, zakochana w Cezarym dziewczyna. Została śmiertelnie otruta przez zazdrosną o Cezarego Wandę Okszyńską.
Wanda Okrzyńska	Szesnastoletnia dziewczyna uzdolniona muzycznie. Podkochiwała się w Cezarym, dlatego w zazdrości otruta Karolinę.
Szymon Gajowiec	Dawna miłość Jadwigi Baryki. Pracował nad książką o Polsce. Postulował odbudowę Polski poprzez stopniowe reformy i ewolucję.
Antoni Lulek	Bolszewik, komunista. Stawiał na rewolucje, fascynował się przemocą.

PRZEDWIOŚNIE

Stefan Żeromski

• Treść w pigułce

Powieść rozpoczyna się opisem rodowodu głównego bohatera. Dowiadujemy się, że Seweryn i Jadwiga Barykowie, choć z pochodzenia Polacy, mieszkają w Baku – rosyjskim mieście znanym z wydobywania ropy naftowej. To tam, w 1900 roku, na świat przychodzi ich jedyny syn, Cezary.

W części zatytułowanej „Szkłane domy” poznajemy trudne losy rodziny Baryków w czasie I wojny światowej. W 1914 roku Seweryn zostaje powołany na front, a Cezary pozostaje z matką. Pozbawiony ojcowskiej opieki, chłopak zaczyna sprawiać problemy wychowawcze – fascynuje go brutalność rewolucji, uczestniczy w publicznych egzekucjach, a po bójce w szkole zostaje z niej wydany. Tymczasem sytuacja materialna rodziny drastycznie się pogarsza. Głód i niedostatek odbierają Jadwidze siły, a jej dobroć i odwaga, przejawiające się w udzieleniu schronienia księżnej Szczerbatow-Mamajew z córkami, doprowadzają na nią nieszczęście.

Kobieta zostaje zesłana do pracy przymusowej, gdzie wkrótce umiera.

Osamotniony Cezary, przygnieciony żałobą, podejmuje się pracy przy grzebaniu ofiar rewolucji. Po długim czasie powraca jego ojciec i namawia go do wyjazdu do Polski – kraju, który w jego opowieściach jawi się jako kraina szklanych domów, pełna dobrobytu i nowoczesności.

Wyruszają razem, jednak Seweryn umiera w drodze.

Osierocony Cezary trafia do Warszawy i zgodnie z wolą ojca odnajduje Szymona Gajowca. Jego wyobrażenia o ojczyźnie szybko zostają skonfrontowane z rzeczywistością – zamiast krainy dostatku widzi nędzę, brud i społeczne nierówności.

Rozpoczyna się część „Nawtoć”. Gajowiec otacza młodego Barykę opieką i pomaga mu znaleźć pracę biurową. Cezary podejmuje także studia medyczne, ale wybuch wojny polsko-bolszewickiej przerywa jego naukę – wstępuje do wojska. Podczas walk ratuje rannego Hipolita Wielosławskiego, który w podziękowanie zaprasza go do rodzinnego majątku w Nawtoci.

Pobyt na wsi staje się dla Cezarego okresem intensywnych przeżyć i pierwszych miłosnych doświadczeń. Początkowo darzy uczuciem Karolinę Szartatowiczównę, lecz później wzbudza zainteresowanie także Wandy Okszyńskiej. Jednak jego serce najmocniej bije dla Laury, mimo że jest ona zaręczona z Barwickim. Romans budzi zazdrość i dramatyczne konsekwencje – porzucona Karolina, zdradzona przez Wandę, umiera po wypiciu zatrutego soku.

Cezary nie odczuwa jednak głębokiego żalu, całkowicie pochłonięty uczuciem do Laury.

Ostatecznie dochodzi do konfliktu z jej narzeczonym, co kończy się bójką. Po tym wydarzeniu młodziemiec opuszcza Nawtoć i przenosi się do dworku w Chłodku, gdzie leczy rany i dochodzi do siebie. Tam też dowiaduje się o ślubie Laury z Barwickim, co jest dla niego bolesnym ciosem.

Rozpoczyna się ostatnia część powieści – „Wiatr od wschodu”. Cezary wraca do Warszawy i kontynuuje studia. Poznaje Antoniego Lulka, który wprowadza go w środowisko komunistów, głoszących hasła równości i wolności. Ich opowieści o brutalności rządu wobec robotników wzbudzają w nim refleksję, którą dzieli się z Gajowcem. Ich rozmowa ujawnia sprzeczne wizje przyszłości – Cezary dostrzega potrzebę zmian, Gajowiec natomiast przestrzega przed rewolucją.

Ostatnie spotkanie z Laurą w Ogrodach Saskich nie przynosi ukojenia, a ich drogi definitywnie się rozchodzą.

Finale powieści rozgrywa się w marcu 1924 roku. Na ulicach Warszawy wybucha manifestacja bezrobotnych robotników, do której dołącza Antoni Lulek. Na jej czele kroczy Cezary, naprzeciwko niego stoi oddział policji konnej. Scena ta pozostaje otwartym zakończeniem – Baryka stoi na rozdrożu, rozdarty między ideami, niepewny własnej przyszłości.

